الذاريات سُورة ގެ މާނަ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

سُورة الذاريات   އާޔަތުގެ ޢަދަދު (٦٠)

وَٱلذَّٰرِيَٰتِ ذَرۡوٗا ﴿١﴾ فَٱلۡحَٰمِلَٰتِ وِقۡرٗا ﴿٢﴾ فَٱلۡجَٰرِيَٰتِ يُسۡرٗا ﴿٣﴾ فَٱلۡمُقَسِّمَٰتِ أَمۡرًا ﴿٤﴾ إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَصَادِقٞ ﴿٥﴾ وَإِنَّ ٱلدِّينَ لَوَٰقِعٞ ﴿٦﴾ وَٱلسَّمَآءِ ذَاتِ ٱلۡحُبُكِ ﴿٧﴾ إِنَّكُمۡ لَفِي قَوۡلٖ مُّخۡتَلِفٖ ﴿٨﴾ يُؤۡفَكُ عَنۡهُ مَنۡ أُفِكَ ﴿٩﴾ قُتِلَ ٱلۡخَرَّٰصُونَ ﴿١٠﴾ ٱلَّذِينَ هُمۡ فِي غَمۡرَةٖ سَاهُونَ ﴿١١﴾ يَسۡـَٔلُونَ أَيَّانَ يَوۡمُ ٱلدِّينِ ﴿١٢﴾ يَوۡمَ هُمۡ عَلَى ٱلنَّارِ يُفۡتَنُونَ ﴿١٣﴾ ذُوقُواْ فِتۡنَتَكُمۡ هَٰذَا ٱلَّذِي كُنتُم بِهِۦ تَسۡتَعۡجِلُونَ ﴿١٤﴾

މާނަ

وَٱلذَّٰرِيَٰتِ ذَرۡوٗا ﴿١﴾ ވެއްޔާ އުދުއްސާލާ ވައިތަކުގެ ހުވަފަތުން ކަސަމެއްކުރައްވައިފާ ވައި ގަންދެއްވައި ހުވައި وحي ކުރައްވައެވެ. فَٱلۡحَٰمِلَٰتِ وِقۡرٗا ﴿٢﴾ އަދި ބުރަ އުފުލާ ވިލާތަކުން ގަންދެއްވައި ހުވައި وحي ކުރައްވައެވެ. فَٱلۡجَٰرِيَٰتِ يُسۡرٗا ﴿٣﴾ އަދި ފަސޭހަކަމާއެކު ދުވެފައިވާ ނައު (އުޑުތަރި) ގަންދެއްވައި ހުވައި وحي ކުރައްވައެވެ. فَٱلۡمُقَسِّمَٰتِ أَمۡرًا ﴿٤﴾ އަދި އެބަކަލުންގެ رَبّ ގެ އަމުރުފުޅަށް ތަކެތި ބައްސަވާ މަލާއިކަތުން ގަންދެއްވައި ހުވައި وحي ކުރައްވައެވެ. إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَصَادِقٞ ﴿٥﴾ ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެންނަށް وَعْد ވެވޭ ތަކެއްޗަކީ ކަށަވަރުން ތެދު އެއްޗެއްސެވެ. وَإِنَّ ٱلدِّينَ لَوَٰقِعٞ ﴿٦﴾ އަދި ހަމަކަށަވަރުން ޖަޒާއަކީ ކަށަވަރުން ދިމާވާނޭ އެއްޗެކެވެ. وَٱلسَّمَآءِ ذَاتِ ٱلۡحُبُكِ ﴿٧﴾ އަދި މަގުތަކެއް ވެރި އުޑު ގަންދެއްވައި ހުވައި وحي ކުރައްވައެވެ. إِنَّكُمۡ لَفِي قَوۡلٖ مُّخۡتَلِفٖ ﴿٨﴾ ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެން ވަނީ ކަށަވަރުން ތަފާތު ބަސްތަކެއްގައެވެ. يُؤۡفَكُ عَنۡهُ مَنۡ أُفِكَ ﴿٩﴾ نَبِيّ އާގެ ޤުރުއާނުން ނުވަތަ قرآن ގެ ތެދުން މޫނު އަނބުރުވައިލެވި ބަލަ މީހުން އަނބުރުވައިލެވިގެންނެވެ. قُتِلَ ٱلۡخَرَّٰصُونَ ﴿١٠﴾ ދޮގުވެރިންނަށް (ލަޢުނަތް ދޮގުހަދާ މީހުންނަށް لَعْنَة ލިބިގެންވެއެވެ.) ٱلَّذِينَ هُمۡ އެމީހުން ކަށަވަރުން ވަނީ فِي غَمۡرَةٖ سَاهُونَ ﴿١١﴾ جاهِل ކަމުގެ ތެރޭގައި ގަދަ ނިކަމެތި ވެގެންނެވެ. غافل ވެގެންނެވެ. يَسۡـَٔلُونَ އެމީހުން (މަލާމާތުގެ ގޮތުން) ސުވާލު ކުރެއެވެ. أَيَّانَ يَوۡمُ ٱلدِّينِ ﴿١٢﴾ ހިސާބު ބެލުމާ قيامة ދުވަސް އަންނާނީ ކޮން ދުވަހަކުން ތޯއެވެ؟ يَوۡمَ هُمۡ އެމީހުން އަ ދުވަހުން عَلَى ٱلنَّارِ يُفۡتَنُونَ ﴿١٣﴾ ނަރަކައިގާ فِتْنَة ވެރި ކުރެވޭނެއެވެ. عَذاب ދެވޭނެއެވެ. (އެމީހުންނަށް ބުނެވޭނެއެވެ.) ކަލޭމެން ذُوقُواْ فِتۡنَتَكُمۡ ކަލޭމެންގެ ކަލޭމެންގެ عَذاب ގެ ރަހަ ބަލައިގަންނާށެވެ هَٰذَا ސިފަ މި އެއްޗަކީ (މި عَذاب އަކީ) ٱلَّذِي كُنتُم بِهِۦ تَسۡتَعۡجِلُونَ ﴿١٤﴾ ކަލޭމެން އަ އެއްޗެއް އަވަސްވެގެން އެދިއެދި ހިނގާހިނގާ އެއްޗެވެ. (އެ عَذاب އެވެ.)

إجْمَالِي މާނަ

(١) ވެއްޓާއި، ހިރަފުހާއި، އެތާވަޅުގެ ދުރުގައި ތަކެތި ބުރުއްސައިލާ ވައި ގަންދެއްވައި الله تعالى ހުވައި وحِى ކުރައްވައެވެ.

(٢) އަދި ފުރިން ބަރުދަނާ ވިލާތައް ގަންދެއްވައި الله تعالى ހުވައި وحِى ކުރައްވައެވެ.

(٣) އަދި ކަނޑުމަތީގައި ފަސޭހަކަމާއެކު ދުއްވައިދާ ނަވުތަކުގެ (އުޅަނދު) ގަންދެއްވައި الله تعالى ހުވައި وحِى ކުރައްވައެވެ.

(٤) އަދި އެބަޔަކުމީހުންގެ رَبّ ގެ أمر ފުރުމަށް رزق އާއި، ވާރޭއާއި، އަދިވެސް ތަކެތި ކަނޑައެޅިފައިވާ ގޮތަކަށް ބައްސަވާ ملائكة ބަޔަކުމީހުން ގަންދެއްވައި الله تعالى ހުވައި وحِى ކުރައްވައެވެ.

(٥) އޭ މީސްތަކުންނޭވެ. ކަލޭމެންނަށް وعد ވެވިގެންވާ ކަންތައްތަކީ ހަމަ ތެދެވެ. وعد ފުދު ތަކެތެވެ. އެއެވެ. އެބަހީ މަރުވުމަށްފަހު ކުރެވިގެންވާ محشر ކުރެވުމާއި، عمل ތަކަށް ހިސާބު ބެއްލެވުމާއި، ސުވަރުގެއާއި، އެތަނުގެ نعمة ތަކާއި، ނަރަކައާއި، އެތަނުގެ عذاب ތަކާއި، މި ހުރިހާ ކަންތައްތަކީ ހަމަ ކަށަވަރުން ބަލާށް ސިފަކުރެވިފައިވާ ގޮތުގެ މަތީން ހުންނާނޭ ކަންތައްތަކެވެ. އެއީ ހަމަ ކަށަވަރުން ތެދު ވާހަކަތަކެވެ.

(٦) އަދި ހަމަ ކަށަވަރުން قيامة ދުވަހުން عدل ވެރި ޙުކުމް ދެއްވާނެ ކަމީ އެއްވެސް ޝައްކެއްނެތި ކަށަވަރުވެގެން ވާނޭ ކަމެކެވެ.

(٧) އަދި ދަނޑިތަކުގެ ބިނާކުރެވިފައި މި ހުންނަ ކަނަރު ވެރިގެ މަގުގެ ވެރި އުޑު ގަންދެއްވައި الله تعالى وحِى ކުރައްވައެވެ.

(٨) ހަމަ ކަށަވަރުން ކަލޭމެން ދިމާ ވަނީ (محمد ގެފާނު ގޮތު) ކަންތައްތަކާ ތަފާތު ވާހަކަތަކެއް ދައްކާގޮތެވެ. ކަލޭމެންގެ ތެރެއިން محمد ގެފާނަކީ سحر ވެރިއެއްކަމަށް ބުނާ މީހުން ވެއެވެ. އަދި އެއީ ދޮގުވެރިއެއްކަމަށް ބުނާ މީހުން އެބަ ތިއްބެވެ. އަދި އެއީ كاهن އެއްކަމަށް ބުނާ މީހުން އެބަ ތިއްބެވެ. އަދި قرآن އަކީ سحر އެއްކަމަށް ނުވަތަ ދޮގު باطل ވާހަކަތަކެއްކަމަށް ނުވަތަ އެއީ كَهانَة އެއްކަމަށް ބުނާ މީހުން އެބަ ތިއްބެވެ. މިހެންދެން ތަފާތު ވާހަކަތައް ދައްކައެވެ.

(٩) އެކަލޭގެފާނާއި ނުވަތަ قرآن އާއިދުރު ނުވަތަ އެ ދުރުކުރެވުން ދުރުކުރެވޭނީ ހަމަ އަހަރެމެން ދުރުކުރެވުން ބޭނުންވާ މީހުން އަހަރެމެންނަށް ފެނެއެވެ.

(١٠) އެކި ބާވަތުގެ ބާވަތްތަކުގެ ދޮގު ހިތައްޓަކައި ދޮގުވެރިންނަށް لعنة ލިބިއްޖެއެވެ. އެމީހުން ހަލާކުވެއްޖެއެވެ.

(١١) އެމީހުންނަކީ ޖަހިލުކަމާއި، ނުނެގުމުގެ ތެރޭގައި ވަނީ غافل ވެގެންވާ ބައެކެވެ.

(١٢) އަދި މަރާމުގެ ކުރިން، އެމީހުން ސުވާލުކޮށް ހަދައެވެ. "ކިހިނެއްތޯ قيامة ދުވަހު (ހިސާބު ބެއްލެވުމާ ޖަޒާދެއްވާ ދުވަހު) ދުވަސް އަންނާނީ ކޮން އިރަކުން ހެއްޔެވެ؟" (މީގެ ޖަވާބުގައި الله وَحِى ކުރައްވަނީ)

(١٣) އެ ދުވަހަކީ އެމީހުންނަށް ނަރަކައިގެ عذاب ދެއްވާ ދުވަހެވެ.

(١٤) އެ ދުވަހުން އެމީހުންނަށް ބުނެވޭނެއެވެ. "ކަލޭމެން މި عذاب ގެ ރަހަ ބަލައިގަންނާށެވެ. މި عذاب އަކީ ކަލޭމެން ދުނިޔޭގައި އެ عذاب އަވަހަށް އަވަސް ކުރުމަށް އެދިއެދި ހުރި عذاب އެވެ." މިއެވެ.

إِنَّ ٱلْمُتَّقِينَ فِى جَنَّٰتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٥﴾ ءَاخِذِينَ مَآ ءَاتَىٰهُمْ رَبُّهُمْ ۚ إِنَّهُمْ كَانُوا۟ قَبْلَ ذَٰلِكَ مُحْسِنِينَ ﴿١٦﴾ كَانُوا۟ قَلِيلًا مِّنَ ٱلَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ ﴿١٧﴾ وَبِٱلْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿١٨﴾ وَفِىٓ أَمْوَٰلِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّآئِلِ وَٱلْمَحْرُومِ ﴿١٩﴾ وَفِى ٱلْأَرْضِ ءَايَٰتٌ لِّلْمُوقِنِينَ ﴿٢٠﴾ وَفِىٓ أَنفُسِكُمْ ۚ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٢١﴾

ތަރުޖަމާ

إِنَّ ٱلْمُتَّقِينَ ހަމަކަށަވަރުން تقوى ވެރިން ވަނީ: فِى جَنَّٰتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٥﴾ ބަގީޗާތަކާއި، އަދި އާރުތަކުގައެވެ. (އެބަހީ އެ ބަގީޗާތަކުގެ ތެރޭގައި އޮއި ބޮޑުވެގެ އާރުތަކެއް ވެއެވެ.) ءَاخِذِينَ ލިބިގަންނަ حال ، (ހިފާ حال) مَآ ءَاتَىٰهُمْ رَبُّهُمْ އެބައިމީހުންނަށް އެބައިމީހުންގެ ربّ ދެއްވި ތަކެތީގައި إِنَّهُمْ كَانُوا۟ ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން ވިއެވެ. قَبْلَ ذَٰلِكَ އޭގެ ކުރީގައި (އެބައިމީހުން ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު) مُحْسِنِينَ ﴿١٦﴾ إحسان ތެރިން ކަމުގައި كَانُوا۟ އެމީހުން ވިއެވެ. قَلِيلًا مِّنَ ٱلَّيْلِ ރޭގަނޑުގައި މަދުމަދުން مَا يَهْجَعُونَ ﴿١٧﴾ އޮށޯވެނިކަ ކަމުގައި، އަރާމުކުރާ ކަމުގައި وَبِٱلْأَسْحَارِ އަދި ކަނޑައެޅިގެން ރޭގަނޑުފަހު ވަގުތު، ހެދުވަރުގައި هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿١٨﴾ ފާފަ ފުއްސެވުމަށް ކަނޑައެޅިގެން އެމީހުން دعاء ކުރެއެވެ. وَفِىٓ أَمْوَٰلِهِمْ حَقٌّ އަދި އެމީހުންގެ މުދަލުގައި حقّ އެއް ވެއެވެ. (އެބަހީ حقّ އެއް ވާކަން އެމީހުން ދަންނައެވެ.) لِّلسَّآئِلِ وَٱلْمَحْرُومِ ﴿١٩﴾ ސުވާލުކުރާ ސަވާލުޖަހާ މީހުންނާއި، އަދި محروم ވެފައި ތިބޭ މީހުންނަށް وَفِى ٱلْأَرْضِ ءَايَٰتٌ އަދި ބިންމަތީގައި ދަލީލުތަކާއި، آية ތަކެއް ވެއެވެ. لِّلْمُوقِنِينَ ﴿٢٠﴾ يقين ކުރާ މީހުންނަށް وَفِىٓ أَنفُسِكُمْ އަދި ކަލޭމެންގެ نفس ތަކުގައިވެސް (ދަލީލުތަކާއި، حجة ތަކެއް) ވެއެވެ. أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٢١﴾ ފަހެ ކަލޭމެން ބަލާ ނުހަދަމު ހެއްޔެވެ؟

إِجْمَالِي މާނަ

(١٥) ހަމަކަށަވަރުން تقوى ވެރިން ވަނީ ބަގީޗާތަކެއްގައެވެ. (ސުވަރުގޭގެ ތަކެއްގައެވެ.) އެތާނގެ ދަށުގައި އޮއި ޗަސްމާތުގެ އާރުތަކެއް ވެއެވެ.

(١٦) އެމީހުން އެތަނުގައި ތިބޭނީ އެމީހުން ހެއްދެވި ބޮޑުކަލާނގެ ربّ އެމީހުންނަށް ދެއްވި ތަކެތީގައި ހިފަހިފާފައެވެ. (އެބަހީ އެކަލާނގެ ދެއްވާ ގިނަގުނަ ثواب އާއި، ދަރުމަވަންތަކަމާއި، ސުވަރުގޭގެ عدد ނުކުރެވޭވަރުގެ ގިނަގުނަ نعمة ތަކެއް އެމީހުން ލިބިގަންނަ حال ގައެވެ.) އޭގެ ކުރީގައި އެމީހުން ވީ إحسان ތެރިން ކަމުގައެވެ. (އެބަހީ އެމީހުން ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު އެމީހުން ވީ އެމީހުންގެ نية ތަކެއް إخلاص ތެރި އަދި عمل ތަކެއް صالح ބަޔަކު ކަމުގައެވެ. الله އަށާއި، އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންނަށް إحسان ތެރި، މާތް ބަޔަކު ކަމުގައެވެ.)

(١٧) އަދި އެމީހުން ވީ މަދުމަދުން ނޫނީ ރޭގަނޑު ނުނިދާ ކަމުގައެވެ. އަދި ރޭގަނޑު ދަންވަރު

(١٨) ހެދުނުގެ ވަގުތު އެމީހުން ނަމާދުކޮށް أستغفار ކިޔާ ކަމުގައި ވިއެވެ. (އެބަހީ އެބައިމީހުން ރޭގަނޑުގެ ފަސް ވަގުތު الله އަށް އަޅުކަންކޮށް، أستغفار ކޮށްހަދާ ކަމުގައި ވެއެވެ. އެމީހުން އޮށޯވެ ނިދާހަދަނީ މަދުންނެވެ. (ރޭގަނޑު ދަންވަރު ޒިކުރާއި، އާދަޔާން ފިލުވުމާއި، ފަސްޖެ ކަރު ބަލަން، އަދި ނަމާދަށް ކުރިމަތިލާ ބީހިލާ ނުވެތެވެ. އަދި ކޮންއެއް ހެއްލުވެ؟ الله އަށް ذكر ކުރުމާއި، ނަމާދުކުރުމާއި، أستغفار ކުރުމުގައި ދިރި ވަގުތުތައް ހޭދަކުރުމެވެ.)

(١٩) އަދި އެމީހުންނަށް އެމީހުންގެ މުދަލުގައި ސުވާލުކުރާ މީހުންނާއި، محروم ވެފައި ތިބި މީހުންނަށް އޮތް حقّ އެއް ވާކަން ހަނދާންކުރެވޭ އެ حقّ އަދާކުރި ބައެކެވެ.

ދަންނައެވެ. މިތާ މިވާ حقّ ގެ މާނައީ މުދަލުން އަދާކުރަން ޖެހޭ فرض زكاة ފިޔަވައި ދަންނަވާ އެހެ ބާވަތުގެ سنّة ޞަދަޤާތްތަކުގެ މާނައެވެ. އެބަހީ އެބައިމީހުން فرض ވެގެންވާ ޒަކާތް قواعد ން އަދާކޮށް، އަދި އޭގެ އިތުރު صدقة ތައްވެސް ދެމުން ގެންދެއެވެ. محروم ވެފައި ތިބި މީހުންނަކީ ތިމާގެ عِفّة ތެރިކަމުން ސުވާލުކުރަން ނުކުތި، އެކަމުގައި އެއްވެސް ފަރާތަކުން ނެތް މީހުންނެވެ. އެހެން މީހުންނަށް ހާމަ ނުވި ހަމަ ޙާލަތު ބަލައިގެން ދީފާނެ ތަކެތި ނުލިބޭ މީހުން ކަމުގައެވެ. އެކަމުގެ އިތުރުން ރޭގަނޑު ތަކުލީފުގެ ދަތިކަމުގެ މުދަލުން محروم ވެގެންވާ ބައެކެވެ. والله أعلم

(٢٠) އަދި يقين ކުރާ ބައެއްގެ ބިމުގައި ދަލީލުތަކާއި، حُجّة ތައް ވެއެވެ. (އެބަހީ الله تعالى ބިންމަތީގައި ޚަލްޤުކުރައްވާ އެކިއެކި حيوان ތަކާއި، ގަސްގަހާގެހިއާއި، ފަޅުބަދަލުތަކާއި، ކަނޑުތަކާއި، އަދި މިޚަލްޤުތަކުގެ ސިފަތަކުގައި الله ގެ ކަލާނގެއްކަމާއި، އެކަލާނގެ އެއްކައުވަންތަ ކަމުގެ ހެއްކަށް دليل ކުރާ ހިނގުން دليل ތަކާއި حُجّة ތައް ވެއެވެ. الله ގެ ކަލާނގެއްކަމާއި، އެއްކައުވަންތަކަމާއި، އެކަލާނގެ ދޭނެ ބާރު ކުޅަދާނަކަމާއި، އެކަލާނގެ حكمة ވަންތަކަމާއި، އަޅުތަކުންނަށް الله ދެއްވާ ރަޙުމަތްތަކާއި ހިނގުން رحمة،(يقين ކުރާ) އަދި إيمان ވާ ބައެއްގެ ދުޅަހެކި ވެއެވެ.)

(٢١) އަދި ކަލޭމެންގެ نفس ތަކުގައިވެސް ވެއެވެ. ފަހެ ކަލޭމެން ވިސްނާ ބަލާ ނުހަދާނީ ހެއްޔެވެ؟ (އެބަހީ، الله ގެ ކަލާނގެއްކަމާއި، އެއްކައުވަންތަކަމާއި، އެކަލާނގެ ދޭނެ ބާރުކުޅަދާނަކަމާއި، އެކަލާނގެ حكمة ވަންތަކަމާއި، އެކަލާނގެ ތަކުރާ ހެއްދެވުމުގައި ހުރި ފަރުވާކަމާއި، ހުނަރުތަކާއި، ރީތިކަމާއި، ފުރިހަމަކަން، މި ކަންތަކުގެ ހެއްކަށް دليل ކުރާ ހިނގުން دليل ތަކާއި، علامة ތައް ކަލޭމެންގެ نفس ތަކުގައިވެސް އެކަލާނގެ ދައްކަވައި ވާނެއެވެ. ކަލޭމެން ފަހެ އެކަންތަކަށް ބަލައި، ވިސްނާ ނުހަދާ ހެއްޔެވެ؟

ފަހެ އިންސާނާގެ ހަށިގަނޑަކީ الله ގެ قدرة ވަންތަ ކަމާއި، އެއްކައުވަންތަ ކަމާއި حكمة ވަންތަ ކަމާއި، ދޭނެބާރުކަމާއި، މި ކަންތަކުގެ ފުރިހަމަ ނަމޫނާއެކެވެ. ކޮންމެ ގުނަވަނެއް ހައްދަވާފައިވާ ރީތިކަމާއި، ކަމަށް ފުރާނަވަންތަކަމާއި، عمل ގެ ބާރުކަމާއި، ހިތްހަމަކަމާއި، ހަށިގަނޑުގެ އެކިއެކި ސިސްޓަމްތައް ހިންގުމުގައި ޚަރަދުވާ ބާރާއި، وظيفة ތައް އަދާކުރުމުގައި ހުރި ކުޑަކުދި ކަންކަމުގައި ފެނިގެންދާ އެމަގު ކުރިއަރާވާ ސައިންސްވެސް އަދިވެސް ނުކުޅެދިފައިވެއެވެ. މިޒަމާނުގެ ދުނިޔެ ترقّي ވީނަމަވެސް އަދިވެސް تحقيق ނުކުރެވޭ ކަމެއް ސިއްރެއް ހަށިގަނޑުގައި ވާކަމަށް އެކަމުގެ އެންމެ މަތީ މާހިރުންވެސް ދަތުވެރިކަމާއި، ކިޔަމަންތެރިކަމާއެކު އެކަމަށް أعتراف ވަނީއެވެ. فَسُبْحانَ مَنْ خَلَقَ الْخَلْقَ وَ أَتْقَنَها .....

وَفِي ٱلسَّمَآءِ رِزۡقُكُمۡ وَمَا تُوعَدُونَ ﴿٢٢﴾ فَوَرَبِّ ٱلسَّمَآءِ وَٱلۡأَرۡضِ إِنَّهُۥ لَحَقّٞ مِّثۡلَ مَآ أَنَّكُمۡ تَنطِقُونَ ﴿٢٣﴾ هَلۡ أَتَىٰكَ حَدِيثُ ضَيۡفِ إِبۡرَٰهِيمَ ٱلۡمُكۡرَمِينَ ﴿٢٤﴾ إِذۡ دَخَلُواْ عَلَيۡهِ فَقَالُواْ سَلَٰمٗاۖ قَالَ سَلَٰمٞ قَوۡمٞ مُّنكَرُونَ ﴿٢٥﴾ فَرَاغَ إِلَىٰٓ أَهۡلِهِۦ فَجَآءَ بِعِجۡلٖ سَمِينٖ ﴿٢٦﴾ فَقَرَّبَهُۥٓ إِلَيۡهِمۡ قَالَ أَلَا تَأۡكُلُونَ ﴿٢٧﴾

ތަރުޖަމާ

وَفِي ٱلسَّمَآءِ رِزۡقُكُمۡ އަދި އުޑުގައި ކަލޭމެންގެ ރިޒުޤު ވެއެވެ. وَمَا تُوعَدُونَ ﴿٢٢﴾ އަދި ކަލޭމެންނަށް وعد ވެވިގެންވާ ތަކެއްޗެއި، فَوَرَبِّ ٱلسَّمَآءِ وَٱلۡأَرۡضِ އަދި އުޑާއި ބިމުގެ ވެރި ربّ ގަސަމްކުރައްވައި ހުވައި وحي ކުރައްވައެވެ. إِنَّهُۥ لَحَقّٞ އެއީ ހަމަކަށަވަރުން ކަނޑައެޅިގެން حقّ އެވެ. مِّثۡلَ مَآ أَنَّكُمۡ تَنطِقُونَ ﴿٢٣﴾ ކަލޭމެން ބުނާ ބަސް ސާބިތުވެގެންވާ ފަދައިންނެވެ. هَلۡ أَتَىٰكَ ކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް އަތުވެއްޖެހިއްޖެއެވެ؟ حَدِيثُ ضَيۡفِ إِبۡرَٰهِيمَ إبراهيم ގެފާނުގެ މެހުމާނުންގެ ވާހަކަ ٱلۡمُكۡرَمِينَ ﴿٢٤﴾ މާތްވެގެންވާ إِذۡ دَخَلُواْ عَلَيۡهِ އެބޭކަލުން އެކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް ވަދެވަޑައިގެންފައި ހިނދު فَقَالُواْ سَلَٰمٗاۖ ދެން އެބޭކަލުން سلام ވިދާޅުވިއެވެ. قَالَ سَلَٰمٞ އެކަލޭގެފާނުން - ވެސް - سلام ވިދާޅުވިއެވެ. قَوۡمٞ مُّنكَرُونَ ﴿٢٥﴾ (އެކަލޭގެފާނުގެ ހިތުގައި ވިދާޅުވިއެވެ.) ނޭނގޭ ބައެކެވެ. އެބަޔީ މީގެ ކުރީގައި އެނގިގެން ނުވާ ބައެކެވެ. فَرَاغَ إِلَىٰٓ أَهۡلِهِۦ ދެން އެކަލޭގެފާނުން އެކަލޭގެފާނުގެ أهل ވެރިންގެ ކައިރިއަށް ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. (ނުވަތަ އަނބިކަނބަލުން އިނދެގެން އެކަހެރިކޮށް ވަޑައިގެންނެވިއެވެ.) فَجَآءَ ދެންފަހެ އެކަލޭގެފާނު ވަޑައިގެންނެވީއެވެ. بِعِجۡلٖ سَمِينٖ ﴿٢٦﴾ ތަރުބިޔާ ގެ ގެރިއެއް ހިފައިގެން (ފިހާފައި އޮތް ގެރިއެއްގެން) فَقَرَّبَهُۥٓ إِلَيۡهِمۡ ދެންފަހެ އެއީ އެބޭކަލުންނަށް އިސްކޮށް ދެއްވައިފިއެވެ. އެބޭކަލުންގެ އަރިހަށް ގާތްކުރައްވައިފިއެވެ. قَالَ أَلَا تَأۡكُلُونَ ﴿٢٧﴾ އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. "އަޅެ ތިޔަ ބޭކަލުން ކައިނުދެއްވަނީތޯއެވެ؟"

إجْمَالِي މާނަ

(٢٢) އަދި ކަލޭމެންގެ ރިޒުގު ވަނީ ހަމަ އުޑުގައެވެ. އަދި ކަލޭމެންނަށް وعد ކުރެވިގެންވާ ތަކެތިވެސް ވަނީ އުޑުގައެވެ. (އެބަހީ ކަލޭމެންގެ ރިޒުގުގެ ސަބަބެއް ކަމުގައިވާ ވާރޭ، ވާރޭވެސް އެވަނީ މަތީގައެވެ. އެ ވާރޭ ވެހެނީ މަތިންނެވެ. ނުވަތަ ކަލޭމެންގެ ރިޒުގު تقدير ކުރައްވާ، މިންވަރު ކުރެއްވުން ވަނީ މަތީގައެވެ. އަދި ކަލޭމެންނަށް وعد ކުރެވިގެންވާ ثواب އާއި، عذاب ވެސް ނުވަތަ އެތަކެތި މިންވަރުކުރައްވާ، ނިޔާކުރެއްވުމުގެ ހުކުމާ ކަމެއްވެސް ވަނީ މަތީގައެވެ. އުޑުގައެވެ.)

(٢٣) ފަހެ އެ އުޑާއި، ބިމުގެ ވެރި ربّ ގަސަމްކުރައްވައި ހުވައި وحي ކުރައްވައެވެ. އެކަލާނގެ އަރުވާ ވަޙީ ހަމަ ކަށަވަރުން حقّ އެވެ. އެއްވެސް ޝައްކެއް ނެތެވެ. ކަލޭމެން އަނގައިން ބުނާ كلمة އާއި، لفظ ފަދައިން ފާޅުކަމާއެކު ހުރި حقّ އެކެވެ.) (އެބަހީ ވިސްނިދާނާ އާޔަތްތަކުގައި އަންގަވާފައިވާ خبر ތަކާއި، ވަޢުދުތަކާ އެއްވެސް ޝައްކެއް ނެތި، ހުރިހާކަމެއް حقّ ވާހަކަތަކެވެ. އެގޮތުގައި، ގިޔާމަތްދުވަސް محشر އަށް ޖަމާވުން ކަމާއި، ހިސާބު ބެލުން ކަމާއި، ސުވަރުގޭގެ نعمة ތަކާއި، ނަރަކައިގެ عذاب ތަކާއި، އެކަންކަމުގެ حقّ ފުރިހަމަ ބަދަލުދިނުން އެކަންކަން ހުރިހާ ކަމެއް ހަމަ ކަށަވަރުން ވާ حقّ ވާހަކަ ތަކެކެވެ.

(٢٤) އޭ (رسول الله އެވެ.!) إبراهيم عَلَيْه السلاّم ގެ އަރިހަށް ވަޑައިގެންނެވި މާތްވެގެންވާ މެހުމާނުންގެ ވާހަކަ ކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް އައިފިތޯއެވެ. (ނުވަތަ އެ މެހުމާނުންގެ ވާހަކަ ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް އައީއެވެ. އެ މެހުމާނުންނަކީ މާތްވެގެންވާ ملائكة ބޭކަލުންގެ جماعة އެކެވެ. އެ جماعة އެކުލެވިގެންވަނީ جِبْريل – ميكائيل إسْرَافِيْل عَلَيْهم السلاّم މި ބޭކަލުންގެ މައްޗަށެވެ.) އެބޭކަލުން ވަޑައިގެންނެވީ ރީތި ފިރިހެންބޭކަލުންގެ ސިފައިގައެވެ.

(٢٥) إبراهيم عَلَيْه السلاّم ގެ އަރިހަށް އެބޭކަލުން ވަދެވަޑައިގެންނެވި ހިނދުން، ދެން ކަލޭގެފާނަށް ވީދޭ ހަނދުމަކުރުވާ ކުރައްވާފައެވެ. އެބޭކަލުން ވަދެވަޑައިގެން ތިއްބެވި، އެކަލޭގެފާނަށް سلام ކުރައްވައެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުވެސް سلام ވިދާޅުވިއެވެ. އަދި އަމިއްލަ ހިތުގައި ވިދާޅުވިއެވެ. "މިއީ ނުދަންނަ ބައެކެވެ." ނުވަތަ އެބޭކަލުންނާ مخاطب ކުރައްވައި ވިދާޅުވިއެވެ. "މިއީ ބޭކަލުންނަކީ އަދި މިހާތަނަށް ކަލޭގެފާނަށް ދިމާވެފައިނުވާ އެނގިވަޑައި ނުގަންނަވާ ބޭކަލުން ތަކެކެވެ."

(٢٦) ދެން އެކަލޭގެފާނު އެކަލޭގެފާނުގެ އަހުލުވެރިންގެ ކައިރިއަށް ވަޑައިގެން އެބޭކަލުންނަށް ކެއުމަށްޓަކައި ގަވަރުގެ ފުރަ ހަސީގު ގެރިއެއް (ފިހާފައިވާގެން) ގެންނަވައިފިއެވެ.

(٢٧) އަދި އެ ގެރި ގެންނަވައި އެބޭކަލުންގެ އަރިހަށް އިސްކުރައްވައި، ކެއުމަށްޓަކައި ވިދާޅުވިއެވެ. (ދެން ފަހެ އެބޭކަލުން ކެއުން ނުކުރެއްވީމާ) ވިދާޅުވިއެވެ. "އަޅެ ފަހެ ތިޔަބޭކަލުން ކެއުން ނުކުރައްވާނީ ތޯއެވެ؟"

فَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً ۖ قَالُوا۟ لَا تَخَفْ ۖ وَبَشَّرُوهُ بِغُلَـٰمٍ عَلِيمٍ ﴿٢٨﴾ فَأَقْبَلَتِ ٱمْرَأَتُهُۥ فِى صَرَّةٍ فَصَكَّتْ وَجْهَهَا وَقَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ ﴿٢٩﴾ قَالُوا۟ كَذَٰلِكِ قَالَ رَبُّكِ ۖ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْحَكِيمُ ٱلْعَلِيمُ ﴿٣٠﴾

ތަރުޖަމާ

فَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً ۖ ޔަނީ އިބްރާހީމްގެ ހިތުގައި އެމަލާއިކަތުންނާ ބިރުވެރިކަމެއް އިހުސާސް ވެއްޖެއެވެ. قَالُوا۟ لَا تَخَفْ ۖ އެމަލާއިކަތުން ވިދާޅުވިއެވެ. "ބިރުނުގަންނަވާށެވެ." وَبَشَّرُوهُ އަދި އެމަލާއިކަތުން އިބްރާހީމްގެފާނަށް އުފާވެރި خَبَرُ ދެއްވިއެވެ. بِغُلَـٰمٍ عَلِيمٍ ﴿٢٨﴾ علم ވެރި ދަރިކަލަކުގެ (علم ވެރި ދަރިކަލަކު ލިބިވަޑައިގަންނަވާނޭކަމުގެ) فَأَقْبَلَتِ ٱمْرَأَتُهُۥ ޔަނީ އިބްރާހީމްގެފާނުގެ އަނބިކަނބަލުން ކުރިމަތިލައްވައިލެއްވިއެވެ. فِى صَرَّةٍ ބާރު އަޑުގަދަކޮށް ވިދާޅުވާ حال (ނުވަތަ ޗީހުންގެ ޖަޒުބާތުގައި އިންނަވާހާލު) فَصَكَّتْ وَجْهَهَا އަދި އެކަނބަލާގެ މޫނުމަތީގައި (އެކަނބަލާގެ އަތްތިލަތުން) ޖެއްސެވެއްވިއެވެ. وَقَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ ﴿٢٩﴾ އަދި ވިދާޅުވިއެވެ. (އަހުރެންނަކީ) މުސްކުޅި އަދި ދަރިން ނުވިޔާ މީހެކެވެ. قَالُوا۟ كَذَٰلِكِ އެމަލާއިކަތުން ވިދާޅުވިއެވެ. "ހަމަގޮތެވެ. އެގޮތަށިންނެވެ. قَالَ رَبُّكِ ۖ "ކަލޭގެ ربّ وحي ކުރެއްވީ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْحَكِيمُ ٱلْعَلِيمُ ﴿٣٠﴾ "ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ حكمة ވަންތަ، އަދި ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ."

إِجْمَالِي މާނަ

(٢٨) (ދެންފަހެ އެބޭކަލުން ކަރީއް ނުކުރެއްވުމުން) އެކަލޭގެފާނަށް ބިރުވެރިކަންވަޑައިގަތުމެއް إحساس ކުރެއްވިއްޖެއެވެ. (އެގޮތަކީ އާދަމުގެ ދަރިންގެ ގޮތުގައި އާދަވެފައި ވަނީ މިލާ މެހެމާނުން ކާނާ ނުކައި ބަލައި ހޮވާލައިގެން އައި ބައެއް ނުންކަމާއި، އަދި ކާން ދޫކޮށް ބޭނުމެއް ދޭން އައި ބައެއް ކަމަށެވެ. އެހެންވެ، ބިރުވެރިކަންވަޑައިގަތީ އެވެ. ދެންވެސް އެއި ملائكة ބޭކަލުން ކަމުގައި ހިތުވޮޑިގެން ބިރުވެރިކަންވަޑައިގަތީ އެވެ.) އަދި އެބޭކަލުން ވިދާޅުވިއެވެ. "ކަލޭގެފާނު ބިރުވެރިކަންވަޑައިނުގަންނަވާށެވެ." އަދި އެބޭކަލުން އެކަލޭގެފާނަށް علم ވެރި ދަރިކަލަކު ލިބިވަޑައިގަންނާނޭކަމުގެ އުފާވެރި خبر ދެއްވިއެވެ. އެހިނދު އެބޭކަލުންނީ ملائكة ބޭކަލުންކަން އެނގިވަޑައިގަތީއެވެ.

(٢٩) އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ އަނބިކަނބަލުން (ގޮތްޕުޅުގައި) ބައްޕާ މީހުންގެ جماعة އެއްގައި އިސްނެގުވިއެވެ. ނުވަތަ ހަޅޭއްލަވައިވަޑައި އެކަމަނާގެ މޫނުފުޅުގައި އަތްޖަހައިފުޅުން ވިދާޅުވިއެވެ. "(އަހުރެން ވިހާނީ ކިހިނެއްވެ؟) އަހުރެންނަކީ ދުވަސްވީ، މުސްކުޅިވެފައިވާ އަންހެނެކެވެ. عجوز އެކެވެ. އަދި އަހުރެންނަކީ ދަރިން ނުލިބޭ މީހެކެވެ."

(٣٠) އެބޭކަލުން ވިދާޅުވިއެވެ. "ކަލަންގެ ربّ وحي ކުރެއްވީ އެގޮތަށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ حكمة ވަންތަ، ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ."

ދަންނައެވެ. تفسير علم ވެރިން ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ. އެއީ އެކަމަނާގެ عمر ނުވަދިހަ ނުވަވަރަ-ނުވަތަ ހަމަ ނުވަދިހަ ވެއްޖެއެވެ. އަދި إبراهيم عَلَيْه السلاَم ސަތޭކަ އަހަރުވެގެންވެއެވެ. والله أعلم

۞ قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا ٱلْمُرْسَلُونَ ﴿٣١﴾ قَالُوٓا۟ إِنَّآ أُرْسِلْنَآ إِلَىٰ قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ ﴿٣٢﴾ لِنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِّن طِينٍ ﴿٣٣﴾ مُّسَوَّمَةً عِندَ رَبِّكَ لِلْمُسْرِفِينَ ﴿٣٤﴾ فَأَخْرَجْنَا مَن كَانَ فِيهَا مِنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٣٥﴾ فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِّنَ ٱلْمُسْلِمِينَ ﴿٣٦﴾

ލަފްޒީމާނަ

قَالَ = އޭނާގެފާނު ، އެބަހީ إبراهيم (عليهم السّلام) ވިދާޅުވިއެވެ. فَمَا خَطْبُكُمْ = ތިޔަބޭކަލުން ވަޑައިގަތުމުގެ މަޤްޞަދަކީ ކޮބައިތޯއެވެ؟ أَيُّهَا ٱلْمُرْسَلُونَ ﴿٣١﴾ = އޭ ފޮނުއްވުއްވިގެންވާ ބޭކަލުންނޭވެ. قَالُوٓا۟ = އެބޭކަލުން ވިދާޅުވިއެވެ. إِنَّآ أُرْسِلْنَآ = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންބޭކަލުން ފޮނުއްވުއްވިގެންވަނީ إِلَىٰ قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ ﴿٣٢﴾ = ނުބައިންތަކާ ބަދުކާމުގެ ގައުމަކަށެވެ. لِنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ = އެއީ އެމީހުންގެމައްޗަށް ތިމަންބޭކަލުން ފޮނުއްވުމަށެވެ. حِجَارَةً مِّن طِينٍ ﴿٣٣﴾ = ހަރުވެ ގަނޑުވެފައިވާ މަށިހިލަފައިން مُّسَوَّمَةً = ފާހަގަކޮށްފައިވާ (ކަލޭގެފާނުގެ ރަސްކަލާނގެ ކިބައިން) عِندَ رَبِّكَ = ކަލޭގެފާނުގެ رَبُّ ގެ حَضْرَةُ ގައި لِلْمُسْرِفِينَ ﴿٣٤﴾ = ފަރުވާކުޑަ ހައްދު ފަހަނައަޅައިފައިވާ މީހުންނަށް. فَأَخْرَجْنَا = ފަހެ ތިމަންބޭކަލުން ނެރުއްވީމެވެ. مَن كَانَ فِيهَا مِنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٣٥﴾ = އެރަށުގައި މުއުމިނުންކަމުގައި ވީމީހުން. فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا = ފަހެ އެތަނުން ތިމަންބޭކަލުން ނުދެކެވުނީއެވެ. غَيْرَ بَيْتٍ مِّنَ ٱلْمُسْلِمِينَ ﴿٣٦﴾ = މުސްލިމުންގެ އެންމެ ގެއަކުމެނުވީ

إجْمَالِي މާނަ

(٣١) (إبراهيم عَلَيْه السلآم ملائكة ބޭކަލުންނަށް ވިދާޅުވިއެވެ.) "ތިޔަ ބޭކަލުން ވަޑައިގެންނެވުމުގެ مقصد އަކީ ކޮބައިތޯއެވެ؟"

(٣٢) އެބޭކަލުން ވިދާޅުވިއެވެ"ތިމަން ބޭކަލުން ފޮނުއްވިގެން މިވަނީ ނުބައިވެގެންވާ ކުށްވެރި قوم އަކަށެވެ. (އެއީ لوط قوم އެވެ.)

(٣٣) "އެއީ އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް އަލިފާނުން ކުރި ރަތްވެލިއާ ހިލައިގެ عذاب ފޮނުއްވުމަށެވެ.

(٣٤) އެ ހިލަ ވަނީ ކަލޭގެފާނުންގެ ربّ ގެ حضرة ގައި ފާހަގަކުރެވިގެންނެވެ. އެބައި ކޮންމެ ހިލައެއްފަހެ، އެ ހިލައަކުން ގެއްލުވާ މީހާގެ ނަން ލިޔެފައި، ފާހަގަކުރެވިގެންނެވެ. އެއީ ފާފަކުރުމާއި، فاحش ކަމުގައި ހައްދު ފަހަނައަޅާ މީސްތަކުންނަށް ތައްޔާރުކުރެވިގެންވާ އެއްޗެކެވެ.

(٣٥) އަދި އެރަށުގައިވާ އެންމެހާ مؤمن ން ތިމަން ބޭކަލުން ނެރުއްވާ ފުރުވީމެވެ.

(٣٦) އަދި ހަމައެކަނި ގެއެއްގެ مؤمن ން ފިޔަވައި އެހެން ގެއަކުން ތިމަން ބޭކަލުންނަށް ނުފެނުނެވެ." (އެއީ لوط عَلَيْه السلآم ގެ ގެއެވެ).

وَتَرَكْنَا فِيهَآ ءَايَةً لِّلَّذِينَ يَخَافُونَ ٱلْعَذَابَ ٱلْأَلِيمَ ﴿٣٧﴾ وَفِي مُوسَىٰٓ إِذْ أَرْسَلْنَٰهُ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ بِسُلْطَٰنٍ مُّبِينٍ ﴿٣٨﴾ فَتَوَلَّىٰ بِرُكْنِهِۦ وَقَالَ سَٰحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ ﴿٣٩﴾ فَأَخَذْنَٰهُ وَجُنُودَهُۥ فَنَبَذْنَٰهُمْ فِي ٱلْيَمِّ وَهُوَ مُلِيمٌ ﴿٤٠﴾ وَفِي عَادٍ إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ ٱلرِّيحَ ٱلْعَقِيمَ ﴿٤١﴾ مَا تَذَرُ مِن شَيْءٍ أَتَتْ عَلَيْهِ إِلَّا جَعَلَتْهُ كَٱلرَّمِيمِ ﴿٤٢﴾

ލަފުޒުމާނަ

وَتَرَكْنَا فِيهَآ އަދި ތިމަންކަލާނގެ އެތަނުގައި ދޫކުރެއްވީމެވެ. ءَايَةً = ނިޝާނެއް / ހެއްކެއް لِّلَّذِينَ يَخَافُونَ = ބިރުވެތިވާމީހުންނަށް ٱلْعَذَابَ ٱلْأَلِيمَ ﴿٣٧﴾ = ވޭންދެނިވި އަޒާބަށް وَفِي مُوسَىٰٓ = އަދި موسى عَلَيْهِ السلاَم ގެ ވާހަކައިގައިވެސް (دليل އެއް ތިމަން ކަލާނގެ ދޫކުރެއްވީމެވެ.) إِذْ أَرْسَلْنَٰهُ = ތިމަން ކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނު ފޮނުއްވި ހިނދު إِلَىٰ فِرْعَوْنَ = فرعون ގެ ގާތަށް بِسُلْطَٰنٍ مُّبِينٍ ﴿٣٨﴾ = ބަޔާންވެގެންވާ معجزة އަކާއިގެން فَتَوَلَّىٰ بِرُكْنِهِۦ = ފަހެ އޭނާ އޭނާގެ ބާރުގަނޑާއިގެން އަނބުރާ ފުރަގަސްދިނެވެ. وَقَالَ سَٰحِرٌ = އަދި އޭނާ ބުނެއެވެ. "އެއީ يعني موسى عَلَيْهِ السلاَم އަކީ سحر ވެރިއެކެވެ. أَوْ مَجْنُونٌ ﴿٣٩﴾ = "ނުވަތަ ޖިންނިއަސް ޖެހިފައިވާ މީހެކެވެ." فَأَخَذْنَٰهُ وَجُنُودَهُۥ = ފަހެ ތިމަން ކަލާނގެ އޭނާއާއި، އޭނާގެ ސިފައިން ހިއްޕެވީމެވެ. فَنَبَذْنَٰهُمْ فِي ٱلْيَمِّ = ފަހެ ތިމަން ކަލާނގެ އެމީހުން ކަނޑަށް އުކާލެއްވީމެވެ. وَهُوَ مُلِيمٌ ﴿٤٠﴾ = އެއީ އަމިއްލައަށް ފާޑުކިޔަސް ގޯހެވެ. އަމިއްލައަށް އުނަގަނޑާ ގޯހެވެ. وَفِي عَادٍ = އަދި عاد ޤައުމުގެ ވާހަކައިގައިވެސް (ތިމަން ކަލާނގެ دليل އެއް ދޫކުރެއްވީމެވެ.) إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ = އެމީހުންގެ މައްޗަށް ތިމަން ކަލާނގެ ފޮނުއްވި ހިނދު ٱلرِّيحَ ٱلْعَقِيمَ ﴿٤١﴾ = ބަރަކާތް ހުސްވެގެންވާ ގަދަވައި مَا تَذَرُ مِن شَيْءٍ = އެއްވެސް އެއްޗެއް ދޫނުކުރެއެވެ أَتَتْ عَلَيْهِ = އެ އެއްޗަކަށް އެވައި ޖެހުނު إِلَّا جَعَلَتْهُ كَٱلرَّمِيمِ ﴿٤٢﴾ = އެ އެއްޗެއް ފިޔެ ހަލާކުވެފައިވާ ކަރިބަޔެއް ފަދައިން ހަދާލައިފައި މެނުވީ (އެބައި އެވައި ޖެހުނު ކޮންމެ އެއްޗެއްވެސް ފިޔެ، ހަލާކުވެފައިވާ ކަރިބަޔެއް ފަދައިން ހަދައިލައެވެ.)

إجْمَالِي މާނަ

(٣٧) "އަދި ވޭންދިނުމުގެ عذاب އަށް ބިރުވެތިވާ ބައަކަށް (عبرة އެއްގެ މާނައިން) އެރަށުގައި ދިމާން ރަސްކަލާނގެ علامة އެއް ދޫކޮށްލައްވާފައި ވާނެއެވެ. އެއީ އެމީހުންނަށް ލިބޭނެ عذاب ގެ މައްޗަށް دليل ކުރާނެއެވެ." (އެ علامة ކޮބުގައި ބައެއް مفسّر ން ލިޔުއްވާފައި ވަނީ: އެމީހުންނަށް އުކާލެވުނު ހިލަތަކެއް އެއާ ވާ ކަމެވެ. ނުވަތަ އެރަށް ބަންޖެހުން ތެއްސަވައި، އެތަން ކަނޑޭކަން ހެއްދެވައި އެތާނގެ ފެންގެ ރޫން ބަރަ ގަދަވެ، ނުބައިވަސް ދުވާ، އަދިއަދަށް ވާނދޭނުވެސް އެއާ ދިރޭ އެއްޗެއް ނޫޅޭކަމަށް ވެއެވެ. بحر الميّت ގެ ނަމުން އެތަނަށް ނަން ދެވިފައި ވެއެވެ. މިކަންކަން ވެއެވެ. والله أعلم بالصّواب)

(٣٨) އަދި موسى عَلَيْه السلاَم ގެ ވާހަކައިގައިވެސް ދިމާން ރަސްކަލާނގެ دليل އެއް ދޫކޮށްލައްވާފައި ވާނެއެވެ. އެއީ ބައްޔާންވާ ފާޅުވެގެންވާ معجزة ތަކާއިގެން فرعون ގެ ގާތަށް ދިމާން ރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނު ފޮނުއްވި ހިނދުގައެވެ.

(٣٩) (ފަހެ موسى عَليه السلاَم) އޭނާއަށް دين އަށް ގޮވާލެއްވުމުން) އޭނާ އޭނާގެ ސިފައިންނާއިގެން އެނބުރި ފުރަގަސްދީފިއެވެ. (އޭނާ إيمان އެއް ނުވިއެވެ.) އަދި އޭނާ ބުނީ موسى (عَليه السلاَم) އަކީ سحر ވެރިއެކެވެ. ނުވަތަ ދިނޑާނޑޫވެފައިވާ މީހެކެވެ. مجنون އެކެވެ.

(٤٠) ދެންފަހެ ދިމާން ރަސްކަލާނގެ އޭނާއާއި، އޭނާގެ ސިފައިންތައް ކަނޑަށް އުކާލެއްވީމެވެ. އެމީހުންނާއި އެންމެ އެކަށިގެންވާ ފާޑުސަބު ގޯނި އެއިއްޔެވެ. (އެއީ އެމީހުން ނުކިޔަމަންތެރި ކަމާއި، ކާފިރުކަމާއި، ބޮޑާކަމުގައި ހަރުކަށިކަމާއިގެން ދިޔުމުގެ ނަތީޖާއެވެ. އަދި فِرْعونُ އަކީ ކަލާނގެ ކަމަށް دعوى ކުރި މީހެކެވެ. އަދި الله އަށް كافر ވީ މީހެކެވެ. އަދި އޮޅުވާލުމާއި، ނުކިޔަމަންތެރިކަމުގައި ހަރުކަށިކަމުގައި ހުރި މީހެކެވެ. އެހެންވެ، އޭނާއާ ދެކޮޅަށް، އަދި އެންމެ لائق ވެގެންވާ ގޯނި އޭނާއާއި، އޭނާގެ ސިފައިން ކަނޑުގައި غرق ކުރުއްވުން ކަމުގައި އަންގަވައި، وحي ކުރެއްވިއެވެ. މިގޮތުން އޭނާއަކީ رَبّ ނޫންކަން އެންގުނުނަށް އެނގެން ވާނެއެވެ.)

(٤١) އަދި عاد ބަޔަކުގެ މިހުންގެ ވާހަކައިގައިވެސް (ދިމާން ރަސްކަލާނގެ دليل އެއް ދޫކޮށްލައްވާފައި ވާނެއެވެ.) އެއީ އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް އެއްވެސް ހެޔޮކަމެއް، އަދި بركاة އެއް ނެތް ގަދަ ވައެއް ދިމާން ރަސްކަލާނގެ ފޮނުއްވި ހިނދުންނެވެ. (އެ ވައިގައި ވާރޭފެން ފޮދެއްވެސް ނުވެއެވެ. އަދި ގަހެއް تلقيح ކޮށްދިނުމެއްވެސް ނުވެއެވެ.)

(٤٢) އެވައި ޖެހުނު ކޮންމެ އެއްޗެއް ފިޔޮ، އަޑިއަށް ފިޔަވާ ކަށި ފަދައިން ކުދިކުދިވެ، ވަރަށް ބުރައިގެންދާ ފަދައިން ހަދައިދައިވައި ނޫނީ ނުދޫކުރެއެވެ. (މިސާލަކަށް ގަސްގަހާއި، ސޭބިބަލާއި، އެންމެހައި މުދާތަކާއި، އަދި އެންމެހާ ތަކެތި ފިޔޮ، ކުދިކުދިވެގެން ދިޔައެވެ.)

وَفِي ثَمُودَ إِذْ قِيلَ لَهُمْ تَمَتَّعُوا حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٤٣﴾ فَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ وَهُمْ يَنظُرُونَ ﴿٤٤﴾ فَمَا اسْتَطَاعُوا مِن قِيَامٍ وَمَا كَانُوا مُنتَصِرِينَ ﴿٤٥﴾ وَقَوْمَ نُوحٍ مِّن قَبْلُ ۖ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٤٦﴾ وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ ﴿٤٧﴾ وَالْأَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ ﴿٤٨﴾ وَمِن كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٤٩﴾

ތަރުޖަމާ

وَفِي ثَمُودَ = އަދި ثمود ޤަބީލާގެ މީހުންގެ ވާހަކައިގައިވެސް ތިމަން ރަސްކަލާނގެ دليل އެއް ދޫކޮށްލެއްވީމެވެ. إِذْ قِيلَ لَهُمْ = އެމީހުންނަށް ބުނެވުނު ހިނދުން تَمَتَّعُوا حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٤٣﴾ = ކަނޑައެޅިގެންވާ ވަގުތު ޖެހެންދެން ކާބޯތުން އުފާވެލާށެވެ. فَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ = ފަހެ އެމީހުން އެމީހުންގެ ربّ ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ކިބުރުވެރިވެ ކިޔަމަންތެރި ނުވީ ބޮޑާވެގެންނެވެ. فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ = ފަހެ صاعقة އެމީހުން ހިފައިފިއެވެ. އެބަހީ އެމީހުންނަށް ގަގުރިގަނޑާ عذاب އަރުވާލެއްވިއެވެ. (އެއީ ގޮވުމެއްފަދަ ހަޑި އަޑެއް ޖެހުނެވެ.) وَهُمْ يَنظُرُونَ ﴿٤٤﴾ = އެމީހުން ބަލަބަލާހުއްޓައި حال فَمَا اسْتَطَاعُوا مِن قِيَامٍ = ފަހެ އެމީހުންނަށް އެއްގޮތަކަށް ތެދުވެވޭކަށް ވެސް ކުޅަދާނަ ނުވިއެވެ. وَمَا كَانُوا مُنتَصِرِينَ ﴿٤٥﴾ = އަދި نصر ލިބިގެން ބަދަލު ކުރުމަކަށް އެމީހުން ނުވިއެވެ. وَقَوْمَ نُوحٍ مِّن قَبْلُ = އަދި އޭގެ ކުރިން نوح عَليه السلاَم ގެ قوم ހަލާކު ކުރެއްވުމުގައިވެސް ބޮޑުވެގެންވާ دليل އެއް ދޫކޮށްލެއްވީމެވެ. إِنَّهُمْ كَانُوا = ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން ވީއެވެ. قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٤٦﴾ = ފާސިޤު ބަޔަކު ކަމުގައި وَالسَّمَاءَ = އަދި އުޑު بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ = ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެ އުޑު ބިނާކުރީ ބާރާއި ވަރުގަދަކަމާއެކުއެވެ. (ތިމަން ރަސްކަލާނގެ قدرة ވަންތަކަމުގެ ބާރުގަދަކަމެވެ.) وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ ﴿٤٧﴾ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެއީ އެއަށް ތަނަވަސްކޮށްދެއްވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. وَالْأَرْضَ = އަދި ބިންގަނޑު فَرَشْنَاهَا = އެ ބިންގަނޑު ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ފަތުރުއްވީމެވެ. فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ ﴿٤٨﴾ = ފަހެ ތިމަން ރަސްކަލާނގެއީ އެންމެ ފުރިހަމަކޮށް ބިންގަނޑު ފަތުރުއްވި ރަސްކަލާނގެއެވެ. وَمِن كُلِّ شَيْءٍ = އަދި ކޮންމެ އެއްޗަކުން (ކޮންމެ ބާވަތަކުން) خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ = ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ދެ އެއްޗެއް (އަންހެން ފިރިހެން ޖޯޑު) ހައްދަވައިފީމެވެ. لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٤٩﴾ = ތިޔަބައިމީހުން ނަސޭހަތް ލިބިގަތުމަށް — ހަނދާން ކުރުމަށް

إجْمَالِي މާނަ

(٤٣) އަދި ثمود ބޭކަލުންގެ ވާހަކައިގައިވެސް ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ބަޔާންވެގެންވާ حُجّة އެއް ދޫކުރައްވާފައި ވާނެއެވެ. ކަނޑައެޅިގެންވާ مدة އަކަށް ކަލޭމެންގެ ގޮތުގައި އަރާމުކުރާށޭ އެބައިމީހުންނަށް އެންގެވި ހިނދު ކަންވީގޮތް ބަލާށެވެ.

(٤٤) އެމީހުން އެމީހުން ހައްދަވާ ބޮޑުކަލާނގެ ربّ އަށް އުރެދި ނުކިޔަމަންތެރިވެ ބޮޑާވެގެންވިއެވެ. ފަހެ އެމީހުންނަށް ގަދަވެގެންވާ عذاب އައިސް ޖެހުނީއެވެ. އެމީހުން ބަލަބަލާހުއްޓައި އެމީހުން ހަލާކުވެގެން ދިޔައީއެވެ.

(٤٥) އަދި އެމީހުން ތިބި ތަނުން ތެދުވުމަކަށްވެސް އެމީހުންނަކަށް ކުޅަދާނަވެގެން ނުވިއެވެ. އަދި އެމީހުންނަކީ نصر ލިބިގެން ބަދަލު ކަމުގައިވެސް ނުވިއެވެ.

(٤٦) އަދި މީގެ ކުރިން نوح عَليه السلآم ގެ قوم ހަލާކު ކުރެއްވީމެވެ. އަދި އެ ވާހަކައިގައިވެސް الله އަށް ބިރުވެތިވާ ބަޔަކަށް عبرة އަކަށް ވާވަރުގެ ދަލީލު ދައްކަވާފައި ވާނެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން ވީ فاسق ވެގެންވާ ބަޔަކު ކަމުގައެވެ. އެބަހީ ސީދާވެގެންވާ حقّ މަގުން ނުކުމެގެންވާ ބަޔަކު ކަމުގައެވެ.

(٤٧) ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އުޑު ހެއްދެވީ ތިމަން ރަސްކަލާނގެ قدرة ވަންތަކަމުންނެވެ. ކުޅަދުންވަންތަކަމުންނެވެ. އަދި ހެއްދެވުމުގައި ތަނަވަސް ކުރައްވާ ކަލާނގެ ކަމުގައި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ވޮޑިގެން ވެއެވެ. އެކަމަކު ނުކުޅެދި ވޮޑިގެން ނުވެއެވެ.

(٤٨) އަދި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ބިންގަނޑު ފުޅާކުރެއްވީމެވެ. އަދި އެހާ ފުރިހަމަކޮށް ހެއްދެވި ހަމަ ތިމަން ރަސްކަލާނގެއެވެ.

(٤٩) އަދި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ކޮންމެ ބާވަތެއްގެ އެއްޗެއްވެސް ހެއްދެވީ ޖޯޑުޖޯޑަށެވެ. ކަލޭމެން ފިކުރުން ކުރުމަށެވެ. ކޮންމެ ބާވަތެއްވެސް ހުރި އެއްޗެހިން. ޖޯޑު ހަމަކޮށްލީއެވެ. އެގޮތަށް އެކަލާނގެ ހައްދަވާފައި ވަނީ ތިޔަބައިމީހުން نصيحة ލިބިގަތުމަށެވެ. وعظ ލިބިގަތުމަށެވެ. އެކަލާނގެ ހެއްދެވި ފަރާތުގެ ކުޅަދުންވަންތަކަމާ ކަމާއި، އެއްކަލާނގެ ކަމާއި ވަންތަކަން ދެނެގަނެ އެފަރާތަށް ކިޔަމަންތެރިވުމަށެވެ. އެފަރާތް ދެނެގަތުމަށެވެ. އެފަރާތުގެ އަމުރުތަކަށް ކިޔަމަން ވުމަށެވެ.

فَفِرُّوٓاْ إِلَى ٱللَّهِ ۖ إِنِّى لَكُم مِّنْهُ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٥٠﴾ وَلَا تَجْعَلُواْ مَعَ ٱللَّهِ إِلَـٰهًا ءَاخَرَ ۖ إِنِّى لَكُم مِّنْهُ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٥١﴾ كَذَٰلِكَ مَآ أَتَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِم مِّن رَّسُولٍ إِلَّا قَالُواْ سَاحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ ﴿٥٢﴾ أَتَوَاصَوْاْ بِهِۦ ۚ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ﴿٥٣﴾ فَتَوَلَّ عَنْهُمْ فَمَآ أَنتَ بِمَلُومٍ ﴿٥٤﴾ وَذَكِّرْ فَإِنَّ ٱلذِّكْرَىٰ تَنفَعُ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٥﴾

ތަރުޖަމާ

فَفِرُّوٓاْ إِلَى ٱللَّهِ ۖ = ފަހެ، الله ގެ حضرة އަށް ކަލޭމެން ފިލައިގެން ދާށެވެ. إِنِّى لَكُم مِّنْهُ = ހަމަކަށަވަރުން މިއަހަރެން ކަލޭމެންނަށްޓަކައި އެކަލާނގެ حضرة ން ކަލޭމެންނަށް ގެނައި ވާ (އަޙްސަނުވަލީވާ) نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٥٠﴾ = ބަޔާންވެގެންވާ نذير އަކީމެވެ.

وَلَا تَجْعَلُواْ مَعَ ٱللَّهِ = އަދި ކަލޭމެން الله އާ އެކު ނުހަދާށެވެ. (إختيار ނުކުރާށެވެ.) إِلَـٰهًا ءَاخَرَ ۖ = އެހެން އިލާހެއް إله އެއް إِنِّى لَكُم مِّنْهُ = ހަމަކަށަވަރުން މިއަހަރެން ކަލޭމެންނަށްޓަކައި ކަލޭމެން ކައިރިއަށް އެކަލާނގެ حضرة ން ވާ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٥١﴾ = ބަޔާންވެގެންވާ نذير އެކެވެ. (عذاب ގެ ވާހަކައިން ބިރުވެރި خبر ދެއްވާ ބޭކަލެކެވެ.) كَذَٰلِكَ = (ކަންތައް ހުރީ އެފަދައިންނެވެ.

مَآ أَتَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِم = އެމީހުންގެ (مكّة ގެ މީހުންގެ) ކުރީގައި ތިބި މީހުންގެ ގާތަށް ނާދެއެވެ. مِّن رَّسُولٍ = އެއްވެސް رسول ބޭކަލަކު إِلَّا قَالُواْ = އެމީހުން (އެބޭކަލަކާމެދު) ބުނި މީހެއް سَاحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ ﴿٥٢﴾ = سحر ކުރައްކާ ނުވަތަ މޮޔައެއްކާ أَتَوَاصَوْاْ بِهِۦ ۚ = އެމީހުން (އެއްބަސް ފަހުގެމީހުންނަށް ދިނީ) އެހެންބުނުމަށް وصيّة ކުރީ ހެއްޔެވެ؟

بَلْ هُمْ = އަދި ކޮންހެއް ހެއްޔެވެ؟ އެމީހުންނަކީ قَوْمٌ طَاغُونَ ﴿٥٣﴾ = ގޯސްވެރިކަމާއި، ނުކިބައިމަގުބުރިކުރުމުގައި ހައްދުފަހަނަޅައި ހިނގާ ބައެކެވެ. فَتَوَلَّ عَنْهُمْ = ފަހެ ކަލޭގެފާނު އެމީހުންގެ ކިބައިން އަނބުރިލައްވައިގަންނަވާށެވެ. فَمَآ

أَنتَ بِمَلُومٍ ﴿٥٤﴾ = (الله ގެ حضرة ގައި) މަލާމާތް ލިބިވޮޑިގެންވާ ބޭކަލަކު ކަލޭގައި ކަލޭގެފާނު ނުވެއެވެ. وَذَكِّرْ = އަދި ހަނދާން ކޮށްދެއްވާށެވެ. (نصيحة ދެއްވާ وعظ ދެއްވާށެވެ.) فَإِنَّ ٱلذِّكْرَىٰ = ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން ހަނދާންކޮށްދެއްވުމަކީ

تَنفَعُ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٥﴾ = مؤمن ންނަށް ފައިދާކުރާ ކަމެކެވެ.

إِجْمَالِي މާނަ

(٥٠) (އޭ رسول الله އެވެ.! ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.) ކަލޭމެން ސަލާމަތްވުމަށް الله އަށް ފިލާށް ދާށެވެ. އެބަހީ އެކަލާނގެ އަށް ކާފަރުކަމާއި، އުރުދުންތަކަށް ދޫކޮށް އެކަލާނގެ حضرة އަށް رجوع ވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ކަލޭގެފާނީ އެކަލާނގެ حضرة ން ކަލޭމެން ކައިރިއަށް އައިސް ހުރި منذر އެކެވެ. އެކަލާނގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ކިޔަމަންނުވާ މީހުންނަށް އެކަލާނގެ ކޯފާއާއި، ނަރަކައިގެ عذاب ހުރިކަމުގެ إنذار ކުރުމަށް އައި މީހެކެވެ.

(٥١) އަދި ކަލޭމެން الله އާއެކު އެހެން إله އެއް إختيار ނުކުރާށެވެ. އެކަލާނގެއަށް شريك ނުކުރާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ކަލޭގެފާނީ ކަލޭމެންނަށް ފާޅުން އައިސް ހުރި نذير އެކެވެ. އެބަހީ ކަލޭމެން الله އާއެކު އެހެން ފަރާތެއް ބައިވެރިކޮށް شريك ކޮށްފިނަމަ އެކަމާވެގެން ހުރި عذاب އާއި، އެކަލާނގެ ކޯފާގެ ވަބާލައިން ބިރުގެންނުވުމަށް އައިސްފުޅު ހުރި މީހެކެވެ. بيان ވެގެންވާ دليل އާއި، حُجّة އާއިގެންނެވެ.

(٥٢) ކަންހަމަ މިހެނީ ހަމަ އެފަދައިންނެވެ. އެބަހީ މިބައިމީހުންގެ ކުރީގައިވެސް ކަންހަމަ މިހެނީ މީގެ ކުރީގެ قوم ތަކުގައިވެސް ކަންހަމަ ހުރި ގޮތެވެ. އެހެނީ މި މީހުންގެ ކުރީގެ ކޮންމެ قوم އަކަށް رسول ބޭކަލުން ވަޑައިގަތުމުން އެ قوم އެމީހުންގެ ބަހަކީ އެ رسول ބޭކަލަކީ ދޮގުވެރިއެއް އެ ބޭކަލަކީ سحر ފަރިތަ ނުވަތަ މޮޔަބަލިޔާ މީހެކޭ ބުނެއެވެ. އެފަދައިން ކަންހަމަ ނުކުރާ އެއްވެސް قوم އެއް ނުދެއެވެ.

(٥٣) އަޅެ ފަހެ އެބައިމީހުން އެކީގެ ޖީލުން ހަދާން އެއްބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކަށް وصيّة ކޮށްގެން ހުއްޓެވެ؟ (އެބަހީ އެންމެ ފުރަތަމަ نوح ގެ ޒަމާނުގެ قوم ން ފެށިގެން محمد ގެ ޒަމާނާ ހަމައަށް ވާދޫވެގެން ދިޔަ ހުރިހާ قوم އެއް އެބަސް رسول ބޭކަލުން ވަޑައިގެންފިއިރު އެ ބޭކަލުން ދޮގުކޮށް، އަދި سحر ފަރިތަ ނުވަތަ މަޖުނޫނު ނުވަތަ ދޮގުވެރިޔާ އެ ބަހަކަށް ދުރުން އެއްބަސް ވިއައި އެ ބޭކަލުން ދޮގުކޮށް އެ ބޭކަލުންނަށް إيمان ނުވުމަށް އެއްބަހަކު އަނެއް ބަހަކަށް وصيّة ކޮށްގެން ނިންމައިގެން ހުއްޓެވެ؟) އެހެންނަކުން ނޫނެވެ. އަދި ވިއްސެ ހުއްޓެވެ؟ އެމީހުންނަކީ ހަމަ ކާފަރުކަމާއި، ނުކިޔަމަންތެރިކަމުގައި ހައްދުފަހަނަޅާގައި ތިބި ބައެކެވެ.

(٥٤) (އޭ رسول الله އެވެ.!) ކަލޭގެފާނު އެމީހުންނާ ދުރަށް އެނބުރިވަޑައިގަންނަވާށެވެ!. ކަލޭގެފާނަކީ އެއްގޮތަކަށްވެސް ކާގެ މަލާމާތް ލިބިވަޑައިގަންނަވާނޭ ބޭކަލަކު ނޫނެވެ. އެމީހުން إيمان ނުވުމަކަށް ކާގެ އެއްވެސް ކުށެއް الله ގެ حضرة ގައި ކަލޭގެފާނަކަށް ނެތެވެ.

(٥٥) ނަޞޭހަތް ދެއްވާ، ހަނދާންކޮށްދެއްވާ وعظ ދެއްވާ ހައްދަވާށެވެ. ފަހެ ހަނދާންކޮށްދިނުން، وعظ نصيحة ދިނުމަކީ مؤمن ންނަށް منفع ކުރާނޭ ކަމެކެވެ.

وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ مَآ أُرِيدُ مِنْهُم مِّن رِّزْقٍ وَمَآ أُرِيدُ أَن يُطْعِمُونِ ﴿٥٧﴾ إِنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلرَّزَّاقُ ذُو ٱلْقُوَّةِ ٱلْمَتِينُ ﴿٥٨﴾ فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُواْ ذَنُوبًا مِّثْلَ ذَنُوبِ أَصْحَٰبِهِمْ فَلَا يَسْتَعْجِلُونِ ﴿٥٩﴾ فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ كَفَرُواْ مِن يَوْمِهِمُ ٱلَّذِى يُوعَدُونَ ﴿٦٠﴾

މުފްރަދާ

وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ = އަދި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ޖިންނިންނާއި، އިންސާނުން ނުހައްދަވަމުއެވެ. إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ = ތިމަން ރަސްކަލާނގެއަށް އެކަނި އަޅުކަން ކުރުމަށް މެނުވީ مَآ أُرِيدُ مِنْهُم = ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ ކިބައިން އެދިވަޑައި ނުގަންނަވަމެވެ. مِّن رِّزْقٍ = އެއްވެސް ރިޒުޤެއް وَمَآ أُرِيدُ = އަދި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެދިވަޑައި ނުގަންނަވަމެވެ. أَن يُطْعِمُونِ ﴿٥٧﴾ = އެމީހުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އަށް ކާންދޭކަށްވެސް. إِنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلرَّزَّاقُ = ހަމަކަށަވަރުން الله އީ ދިނަދިނައިން ރިޒުޤުދެއްވާ ކަލާނގެއެވެ. ذُو ٱلْقُوَّةِ ٱلْمَتِينُ ﴿٥٨﴾ = ގަދަފަދަ އަދި ބާރުގަދަ ކަމުގެ ވެރި ކަލާނގެއެވެ. فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُواْ ذَنُوبًا = ހަމަކަށަވަރުން އަނިޔާވެރިވި މީސްތަކުންނަށް (عذاب ގެ) ބައިވެރިއެއް ވެއެވެ. مِّثْلَ ذَنُوبِ أَصْحَٰبِهِمْ = އެމީހުންގެ އެކުވެރިންގެ ބައި ފަދައިން (ބައިވެރި ފަދަ) فَلَا يَسْتَعْجِلُونِ ﴿٥٩﴾ = ފަހެ އެމީހުން އެ عَذَابُ އަވަސްކުރުމަށް ނުއެދޭހުރި ކަމެވެ. فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ كَفَرُواْ = ފަހެ ކާފަރުވި މީސްތަކުންނަށް ހުރީ ويل އެވެ. ނަރަކައިގެ عذاب އެވެ. مِن يَوْمِهِمُ = އެމީހުންގެ ދުވަހުން ٱلَّذِى يُوعَدُونَ ﴿٦٠﴾ = އެ ދުވަހަކީ އެމީހުންނަށް وعد ވެވިގެންވާ ދުވަހެވެ.

إجْمَالِي މާނަ

(٥٦) އަދި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ޖިންނުންނާއި އިންސާނުން ހެއްދެވީ އެމީހުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެއަށް އެކަނި އަޅުކަން ކުރުމަށެވެ. (އެހެންވެ އަޅުކަމުގެ ވައްތަރުތަކުގެ ތެރެއިން އެއްވެސް ވައްތަރެއްގެ އަޅުކަމެއް الله ނޫން ފަރާތަކަށް ކޮށްފި މީހާއީ ކަށަވަރުންވެސް مشرك އެކެވެ.)

(٥٧) އެބައިމީހުންގެ ކިބައިން އެއްވެސް رزق އަކަށް – އެއްވެސް منفع އަކަށް – ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ނުއެދެމެވެ. އަދި ތިމަން ރަސްކަލާނގެއަށް ކާންދޭކަށްވެސް އެމީހުންގެ ކިބައިން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ނުއެދެމެވެ. (މިއާޔަތުގެ އެއް މުރާދަކީ ދުނިޔޭގައި އަޅުން ގެންގުޅޭ ސާހިބުން އެމީހުންގެ އަޅުންގެ ކިބައިން منفع ތަކެއް އެދޭ ފަދައިން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ ކިބައިން އެއްވެސް منفع އަކަށް ނުއެދެމެވެ. މިއެވެ.)

(٥٨) ހަމަކަށަވަރުން الله އީ ރިޒުޤުދެއްވާ ގަދަފަދަވަންތަ އަދި ބާރުގެ ވެރި ކަލާނގެއެވެ. (އެއްވެސް ކަމަކަށް ނުކުޅެދިވުމެއް ނުވެއެވެ.)

(٥٩) ފަހެ އަނިޔާވެރިވި މުޝްރިކުންނަށް عذاب އާއި عقوبات ގެ ބައިން އިސްވެދިޔަ އެބާވަތުގެ މީހުންނަށް ހިނގާދިޔަ عذاب އާއި عقوبات ހުއްޓެވެ. އެމީހުންނަށް އޭގެ ބައިވެރިއަކަށް މިމީހުންނަށްވެސް ހަމަ ބައިވެރިއެއް ވެއެވެ. (އިސްވެދިޔަ ކާފަރުންނަށް ހިނގި ފަދަ ބައެއް މި މީހުންނަށްވެސް ހަމަ ހުންނަ ހުއްޓެވެ.) އެމީހުން ފަހެ އެ عذاب އަވަހަށް ތިމަން ރަސްކަލާނގެ حضرة ގައި އެދިސްވެ ނުގަންނަހުރިކަމެވެ. އޭގެ ވަގުތުގައި އެ عذاب އަންނާނެއެވެ. އިސްފަސް ނުވާނެއެވެ.

(٦٠) ފަހެ ކާފަރުވި މުޝްރިކުންނަށް އެމީހުންގެ ދުވަހުން، (قيامة ދުވަހުން) އެމީހުންނަށް وعد ކުރެވިގެންވާ وَيْلٌ ހުންނަ ހުއްޓެވެ. ނަރަކައިގެ عذاب ހުންނަ ހުއްޓެވެ. ދަންނައެވެ. وَيْلٌ އަކީ ނަރަކައިގެ ފުންކަން ގަދަވެގެންވާ ވާދިއެއް ކަމަށް ރިވާވެގެން ވެއެވެ.އެވާދީ ނަރަކަވަންތަ ފިނިން ގައިން ހަރުބާ ދާރާއި، ލާރާއި، ފާރިއަރާއި، އަދިވެސް ....